Lex 29 [1].

SI quis fidejusserit in [2] usuras, non in biennium tantum, sed in tantum temporis in quantum cavit, tenetur. Quanto igitur voluerit tempore fidejussor in usuris se obliget, modo nec supra duplum [3] teneatur.

TIT. XLII.

DE [4] NOVATIONIBUS [5], ET DELEGATIONIBUS.

Delegatio debitoris non potest fieri, nisi eo consentiente: venditio vero nominis sic. Bart.

1. Imp. ALEXANDER A. Timotheo.

DElegatio debiti, nisi [6] consentiente, & stipulanti [7] promittente debitore [8] jure perfici non potest. Nominis [9] autem venditio, & ignorante, vel invito [10] eo adversus quem actiones mandantur, contrahi solet. PP. 5. Id. Febr. MAXIM. II. & ÆLIANO CONSS. 224.

Ex delegatione, animo novandi facta, tollitur prior obligatio. Salic.

2. Imp. GORDIANUS A. Firmino.

EX contractu pecuniæ creditæ actio inefficax dirigitur [11], si delegatione personæ rite [12] facta, jure novationis vetustior contractus evanuit [13]. PP. Kal. Sept. PIO, & PONTIANO CONSS. 239.

Cessio actionum non liberat debitorem. Salic.

3. Idem A. Mutiano.

SI delegatio non est interposita debitoris tui, ac propterea actiones apud [14] te remanserunt, quamvis creditori tuo adversus eum solutionis causa mandaveris actiones, tamen antequam lis [15] contestetur, vel [16] aliquid [17] ex debito accipiat, vel [18] debitori tuo denunciaverit [19], exigere a debitore tuo debitam quantitatem non vetaris, & eo modo tui creditoris exactionem contra eum inhibere. Quod si delegatione facta jure novationis tu liberatus [20] es, frustra vereris ne eo, quod quasi a cliente [21] tuo non faciat exactionem [22], ad te periculum [23] redundet: cum per [24] verborum obligationem voluntate novationis interposita, a debito liberatus sis. PP. 5. Id. Jun. GORDIANO A. & AVIOLA CONSS. 240.

Procurator simpliciter factus ad exigendum, habet potestatem recipiendi, non novandi, vel aliter liberandi. Salic.

4. Idem A. Stratonico.

NOn abstulit tibi procurator tuus actionem, si cum ei mandasses exactionem [25] pecuniæ, quam hi tibi debebant contra quos supplices, parte accepta, de reliquo eos liberavit: cum neque contra [26] voluntatem tuam novationem facere, neque in eo, quod non solvebatur, eos liberare potuerit. PP. Id. Nov. GORD. A. & AVIOLA CONSS. 240.

Non debet quis mihi fidem rumpere, licet sibi rumpatur ab alio. Bald.

5. Impp. DIOCLET, & MAXIM. AA. & CC. Septimiæ.

S[27] pater tuus, cui te successisse proponis, creditori pro Alexandro suscepto nomine [28] certam pecuniam stipulanti spopondit, licet per improbitatem Alexander ei satis non fecit, tamen summæ promissæ nimis improbe solutio negatur. S. 2. Id. April. *Sirmii*, CC. CONSS.

Etiam creditori debitor invitus non delegatur. Bald.

6. Iidem AA. & CC. Dertiparo.

NEc [29] creditoris creditori quisquam invitus [30] delegari potest. S. 12. Kal. Nov. *Dorostoli*, CC. CONSS.

Personalis actio non sequitur debitorem debitoris. Bald.

7. Iidem AA. & CC. Zoïlo.

SI [31] solvere tibi pecuniam delegatus Eucarpus dare spopondit: vel debitum constituit, suo nomine conveniri potest: alioqui adversus eum experiri pro chirographario [32] debitore tuo frustra conaris. S. 7. Kal. Januar. CC. CONSS.

Obligatio non novatur per obligationem, etiamsi nova persona interveniat, vel obligationi aliquid addatur, vel detrahatur.

8. Imp. JUSTINIANUS A. ad Senatum.

NOvationum nocentia corrigentes volumina [33], & veteris juris ambiguitates refecantes, fancimus: Si quis vel [34] aliam personam adhibuerit, vel mutaverit [35], vel pignus acceperit, vel quantitatem augendam, vel minuendam esse crediderit, vel conditionem, seu tempus addiderit, vel detraxerit, vel cautionem minorem [36] acceperit, vel aliquid fecerit, ex quo veteris juris conditores introducebant novationes: nihil penitus prioris cautelæ innovari, sed anteriora stare, & posteriora incrementum illis accedere: nisi [37] ipsi specialiter [38] remiserint quidem priorem obligationem, & hoc expresserint, *Quod* [39] *secundam magis pro anterioribus* [40] *elegerint:* Et generaliter definimus [41], voluntate [42] solum esse, non lege novandum [43]: & si non verbis exprimatur, ut sine novatione (quod solito vocabulo ἄνευ καινότητος [44], Græci dicunt) causa procedat, hoc enim naturalibus inesse rebus volumus, & non verbis extrinsecus supervenire. Dat. 11. Kalend. August. *Constantinopoli*, LAMPADIO, & ORESTE, VV. CC. CONSS. 530.

TIT. XLIII.

DE SOLUTIONIBUS [45], ET LIBERATIONIBUS.

In quam causam solutum imputetur.

1. Imp. ANTONINUS A. Aristeneto.

IN [46] potestate ejus est, qui ex pluribus contractibus pecuniam debet, tempore solutionis exprimere, in *quam causam reddat.* Quod si [47] debitor id non fecit, convertitur electio ad eum, qui accepit [48], si neuter voluntatem suam expressit [49], prius in usuras id, quod solvitur, deinde in sortem accepto feretur. PP. 2. Non. Novembr. DUOBUS & ASPRIS CONSS. 213.

Si fiscus tam debitori, quam creditori successerit.

2. Imp. ALEXANDER A. Bassæ.

LIberari fidejussores, quoties fiscus, tam debitori, quam creditori (licet diversis stationibus [50]) succedit, jus certum est. Quod & in tua persona Procuratores mei custodient. PP. Kal. Jul. LUPO & MAXIMO CONSS. 233.

Si servo solvatur.

3. Imp. GORDIANUS A. Apollonio.

SI cum servus liberam peculii administrationem haberet, mutuam ab eo accepisti pecuniam, eique ante [51] ademptum peculium, vel prius quam ademptum cognoseres, eam exolviti, ea solutione liberatus es. PP. 5. Kalend. Octobr. PIO, & PONTIANO CONSS. 239.

Si servo solvatur. De instrumento non reddito.

4. Idem A. Rufinæ.

1 Hæc constitutio restituta est a Cujacio 19. *obs.* 35. 2 Usurarum fidejussor potest accipi. *l.* 10. §. *b. t.* 3 Vid. *l.* 10. §. *de usur.*

4 Dixi ad *L.* 46. *D.* 2. §. 3. *Inst. quibus mod. toll. obl.* 5 Novatio ὀνοματοποιία (unde καινοποιεῖσθαι novari) delegatio vero μετάδοσις, hoc est, translatio. *Syn. Basil.* 7. *tit.* 6. *ex lib.* 26. *tit.* 1. *cap.* 72. καινότης *in l. ult.* ¶. *h. t.* 6 Debitor invito creditore, alium vice sua debitorem constituere non potest. vid. *l.* 6. ¶. *h. t.* 1. §. *in fin.* §. *de obligat.* 7 Creditori fc. fit enim delegatio per stipulationem, *l.* 11. *ff. h. t.* & litis contestationem. *ib.* 8 Qui delegat scilicet. 9 Nomen vendi potest. *l.* 3. §. *de hered. vel act.* 10 Invito debitore nomen alteri possum cedere, *ut hic.* Debitorem invitum delegare non possum. §. *b. t.* 11 Si translatio debiti fiat, in universum obligatio prior perimitur, *ut hic. Syn. Bas. tit.* 6. *ex lib.* 26. *c.* 33. & 3. Harm. §. 9. 88. 12 Per stipulationem: ut & litis contestationem. *l.* 11. *in fin. ff. h. t.* 13 Debitorem rite delegatum convenire possumus, *ut hic.* Cur ita? *l.* 18. *ff. de fidejuss.* §. 3. *Inst. quib. mod. toll. oblig.* 14 Cedens nomen debito non liberatur, *ut hic*, qui delegat literatur, *vers. quod fi delegatione.* ¶. Cur ita? nondum adito nefcio debitore debitoris potest: delegatio vero fit, eo præsente; eo promittente creditori, cui fit delegatio. adde Socin. *reg.* 80. Goth. Vid. Zanger. *de Except. part.* 3. *c.* 6. *num.* 38. & Joann. a Sand. *decis. Frisicar. lib.* 3. *tit.* 7. *defin.* 2. Ant. 15 Primus casus quo nomen cedenti solvi non potest. adde Socin. *reg.* 79. 16 Fit enim per litis contestationem delegatio. *l.* 11. *in fin. ff. h. t.* 17 Secundus casus. 18 Tertius casus. 19 Nomen creditori solvi potest, tribus casibus excepto. *fuspr. h. t.* 20 *L. ultim. ff. de lege commissf.* 21 Delegatione debitor liberatur. 22 Cliens hic delegatum significat, quibusdam videtur significare suscepturn in fidem, ut & alibi *in l.* 3. *ff. de usu & habit. l.* 5. §. 1. *ff. de his qui effud. vel deject. l.* 3. §. 6. *ff. de panis. l.* 89. *ff. de furtis. l.* 7. §. 1. *ff. de captiv.* vide Perrum Pithœum *tit.* 9. *Notar. Mosaic.* 23 Periculum delegati creditor sufficit, at non delegans. *l.* 96. §. 2. *ff. de solutionibus.* 24 Novatio fit per verborum obligationem, voluntate novationis interposita. 25 Procurator ad exigendum datus, accepto ferre & novare non potest, *ut hic.* ¶. *d.* 21. *ff. h. t. l.* 13. §. 10. *ff. de accepilat.* 26 Procurator sine mandato novare non potest, *ut hic*, cum mandato potest *d. l.* 13. accepto ferre non potest, nili antea mandatum habuerit novandi. Ideoque directo per procuratorem non fit acceptilatio, sed per obliquum; & ita intelligi quod scripsi ad *d. l.* 13. 27 Qui ex stipulatu pro alio spopondit, satisfacere debet, quamvis ipse nihil acceptit, *Syn. tit.* 6. 36. & 3. Harm. 6. §. 3. 28 Susceptor alienæ obligationis solvere tenetur, etiamsi rem principalis ei non satisfaciat. *l.* 12. *ff. h. t.* 29 Invitus nemo creditori creditoris sui delegari potest. *Syn. ibid.* 30 *l.* 1. ¶. *h. t.* 31 Ab eo qui delegatus est solvere alterius debitum, si mihi dare spoponderit, aut debitum constituerit, recte petetur. *Synopf. Basil.* 29. *tit.* 3. *ex tit.* 1. *cap.* 37. vel ita: Qui alterius debitum in se receptit, si spoponderit & debitum constituerit, recte suo nomine conveniur. 3. Harm. 6. §. 2. 32 Chirographarius creditor debitorem debitoris convenire non potest. vid. Cujac. 8. *obs.* 19. 33 Volumina novationum hinc inde quod difficultates, ambiguitates. 34 Novatio non fit persona alia adhibita, mutatione, pignore accepto, quantitate aucta, minuta: conditione vel tempore adjectis: cautione minore accepta & limitibus. Quid igitur? fit tantum novatio, si hoc nominatim expressum fuerit, *ut hic.* 35 Ἐκκλάσεις *Basil. l.* 7. *Eclog.* 6. *ex lib.* 26. *tit.* 1. *cap.* 38. mutuaverit, *Hal.* & male, significatur hic novatio quæ fit interventu novi debitoris. 36 *Iunioren.* ita legitur in quibusdam manuscriptis, quam lectionem probat Cujac. 19. *obs.* 36. confirmatque ex lege 57. *ff. de adm. & peric. tut.* quæ docet novationem fieri (etiamsi prius amissum fit chirographum) facto chirographo, licet nec persona, nec causa obligationis mutata fit. 37 Εἰ μὴ ἰδικῶς τοῦτο ῥηθῇ, nisi specialiter expressum fuerit. *Syn. ibi.* c. 38. ὅτι πρῶτος συμβιβάσῃ τις, cum diversis verbis ita conveniat. 3. Harm. c. 8. 89. 38 Novatio debiti nulla fit, nisi specialiter expressum fuerit, *a priori debito recedi:* neque sufficit aliam personam adhibitam, mutatamve: non sufficit denique pignus acceptum esse, debitum auctum: conditionem minutam, tempus adjectum. *Syn. & Harm. d. loco.* adde *l.* 22. *ff. de leg.* 3. 39 Hanc formulam referunt Græci, ὅτι ἀπὸ τῶν πρώτων κινδυνεύσας χρέως, id est, quod a priori debito recedamus. *Synopf. ibid.* ἀδήλως τὸν πρωτεύοντα τῶν δικῶν καὶ λαμβάνῃ σε, id est, priorem debitorem obligatione libero, & te accipio. *Harm. ibid.* 40 Id est, pro anteriori obligatione. 41 Quid definit Justinianus? sane hac constitutione definit, Novationem non præsumi, sed probari factam oportere: non intelligi factam nisi specialiter dictum sit, *ut a priori debito recederetur.* Quod cum ita sit: cur hic additi, voluntate solum esse, non lege novandum? Nam si voluntate solum novatur, non lege, verbis generalibus fiet novatio, nec specialis mentio novationis exigitur. Deinde quid hæc tibi volunt? *novandum, esse non verbis exprimatur, ut sine novatione causa procedat.* Postremo, cum hic statuat Justinianus, non alias novationem esse, quam si specialiter adjudicatur, dicendi a priore obligatione, cum in hac hæc verba adjicit? *hoc naturalibus insitæ rebus & non verbis extrinsecus supervenire.* hæc enim satis innuunt, quibuscunque verbis inesse vim novandi: speciales formulam non requiri: tacite vim novationis quibuscunque verbis inesse: fulminetur denique novationes naturæ ipsa, sine ulla verborum mentione factæ, ad id, quod receptum non est, seu ad id quod non probatur redditum, non porrigitur. *l.* 13. ¶. *b. t. l.* 7. *fuspr. de except. l.* 24. *l.* 31. §. *de transf. l.* 67. §. 3. *ff. de cond. ind.* 8 Hæc adjectio *donationis hyperoches aut superflui*, ab his præterim qui non ita bona fide cum aliquo contrahunt, omitti non soleat. Donatio hyperoches, Gallis est *donation de plus valoir.* dixi ad *d.* §. 7. 9 Hanc legem interpretari potes ex *l.* 4. §. *de compensf.* 10 Vid. *d. l.* 4. *in fin.* Goth. vid. *Zanger. de except. part.* 3. *c.* 8. *num.* 13. Ant. 11 Loci utilitas debitori arbitraria actione potest eripi. *l.* 1. 2. 8. & 10. *ff. de eo quod certo loco.* §. 33. *vers. loco. Inst. de act.* 12 *Permittere*, quidam ita legunt apud Accursium. 13 *Deferri*, quidam ita legunt. 14 Aliius pura actione loci utilitatem nemo creditori auferre potest. §. 33. *vers. si quis tamen. Inst. de act. l.* 5. §. *de eo quod certo loco.* 15 De qua vid. *d.* §. 33. *vers. propter quam causam. vers. que utilitas.* 16 *l.* 39. *ff. h. t. l.* 19. *fuspr. de usur. l.* 56. §. 1. *ff. mandati.* 17 Nisi forte id quod non offertur, liquidum non fit, fed incertum. *arg. l.* 21. *ff. de reb. credit.* 18 Obligatio debiti foleuiter fieri intelligitur, quæ jure fit. Non fit nuda. *l.* 11. *fuspr. de usur.* quæ fit opportuno tempore & loco. *l. fuic. fi eo loco. d. l.* 39. quæ pure, quæ citra conditionem, quæ totius debiti. §. *hic. ibi, totius debitæ pecuniæ.* Quid li incerta debiti fit summa? fidejussores dari voluit qui de eo quod obscurius est, spondeant, Alex. *cons.* 24. *n.* 9. *argum. l.* 5. *l.* 34. *in fin. ff. de fideiuss.* Quid, verbalis oblatio sufficine? interpretes diffentiunt in *l. qui Romæ.* 122. *ff. de verb. oblig.* ubi vid. Cuj. 8. *ad Afric. ad l.* 39. *ff. de solutionib.* Nonnulli ajunt, alii negant, adeo ut realis in folle non sufficiat. *l.* 82. *ff. de cond. & demonst.* poteft tamen pecunia ex facculo exhiberi tcftibus præfentibus, poftea obfignari. *l. ult. ff. de l. commissf.* ac deponi in publicum. *l.* 19. §. *de usur. l.* 10. *fuspr. de pign. act.* vid. Ferrarient. *in forma libelli compromiss.* 28. *in verbo, legitime obtulerit.* 17. 19 Adeo ut pofitas pecunia conftituti peteat. *l.* 39. *ff. h. t.* 20 *l.* 32. *ff. de usur.* 21 Hæc vox meo judicio fuspectfi. Hic enim agitur de effectu obfcationis, non folutionis, aut legendum *obtatio*, vel ita legendum eft: *fi eo loco quo debetur, foluta fieri fuerit celebrata.* 22 Solutio legitima facta defuncto, revocari non potest. adde *l.* 3. §. *de reb. alienis non alienand.* 23 Mancipia in folutum dari poffunt. vid. *l.* 27. ¶. *h. t.* adde *l.* 13. §. *de pign. & hyp.* 24 3. Harm. 5. §. 78. 25 Uxori quod debetur, marito folvi non potest ultra confenfum uxoris etiam minoris 25. annis. *l.* 39. *ff. de negot.* adde *l.* 8. *in fin. ff. de novation.* 26 Ea ætas τέλειος Græcis, Harmenopulo & autori Synopfeos, de quo mox dicemus. 27 Ratihabitione major inutilem folutionem confirmat, *ut hic.* Ratum habere hic quid eft? aut quo fenfu ratum habere ipfa mulier dicitur? Scholiaftes Græcus Synopfeos Basil. 7. *tit.* 6. *ex lib.* 26. *tit.* 3. *c.* 112. ratum haberi fcribit, quoties ipfa mulier accepit συγχωρήσῃ καὶ κατανεύσῃ ὡς κύριε καὶ ὑποκείμενε τῷ ἀνδρί &c. id eft, quoties ipfa mulier non tantum accepit, fed acceptum una cum marito confumpfit, ut domina, non ut marito fubjecta, ut alias confenfifle non intelligatur. Nam

NIhil intereft, utrum creditori mutuam pecuniam folveris, an ex ejus voluntate [1] fervo [2] numeraveris. Nec enim ex eo quod creditor conceffit in fatum, prius quam inftrumenta [3] redderet, evacuatæ obligationis vires reparari queunt. PP. 2. Id. Octob. PIO, & PONTIANO CONSS. 239.

De eo, qui quantitatem ab alio debitam creditori offert, aut solvit.

5. Idem A. Celso.

NUlla tibi adverfus [4] creditorem alienum actio fupereft, eo quod ei debitam quantitatem offerens, jus obligationis in te transferri defideras: cum ab eo te nomen comparaffe non fuggeras: licet [5] foluftione ab alio facta nomine debitoris, evanefcere foleat obligatio. PP. 15. Kal. Nov. PIO, & PONTIANO CONSS. 239.

De errore apochæ.

6. Idem A. Alexandro.

SI inter patrem tuum, eosque quos debitores esse dicebas, non de [6] dubia lite transactio facta est, sed parte tantummodo recuperata, *universum* [7] *se recepisse* cavit, nec de superfluo eos, quos verbis obligavit, per acceptilationem liberavit, nec donationis [8] causa id factum est; exuberantis debiti integra ei repetitio competit. PP. Id. Febr. GORDIANO A. & AVIOLA CONSS. 240.

De usuris.

7. Imp. PHILIPPUS A. & PHILIPPUS C. Antiocho.

EJus quantitatis, cujus petitionem ratio compensationis [9] excludit, usuras [10] non posse repofci manifeftum eft. PP. 5. Kal. Auguft. PEREGRINO, & ÆMILIANO CONSS. 245.

8. Idem A. & C. Rufino.

USuras, quæ quotannis in [11] urbe numerandæ funt, promittere [12] alio loco dependi [13], nisi [14] ex justa causa [15] exempli ratio minime finit. PP. 5. Id. Maji, PHILIPPO A. & TITIANO CONSS. 246.

De oblatione, & consignatione pecuniæ debitæ.

9. Impp. DIOCLETIANUS, & MAXIMIANUS AA. Caffio.

OBfignatione [16] totius [17] debitæ pecuniæ folenniter [18] facta, liberationem [19] contingere manifeftum eft. Sed ita demum oblatio debiti liberationem parit, fi eo loco [20] quo debetur, foluto [21] fuerit celebrata. PP. 5. Id. Maji, MAXIMO II. & AQUILINO CONSS. 286.

De datis in solutum.

10. Iidem AA. & CC. Ambrofio.

SUcceffores ejus, qui major vigintiquinque annis in folutum [22] pro debito jure mancipia [23] dedit, hæc revocare non poffe conftat. S. 5. Id. April. *Bizantii*, AA. CONSS.

Si marito solvatur, quod uxori debetur.

11. Iidem AA. & CC. Capitolinæ.

CUm [24] maritum [25] tuum a debitoribus tuis minoris vigintiquinque annis conftitutæ, velut ex caufa tibi debiti aliquas accepiffe quantitates, nec tamen te confenfum accommodaffe fignifices, nullum tibi præjudicium potuit fieri, nifi factam folutionem poft majorem [26] ætatem ratam [27] feceris. S. 5. Kal. Maji, *Heraclitæ*, AA. CONSS.

Si extraneo solvatur.

12. Iidem AA. & CC. Eutychio.

INvito vel ignorante creditore qui folvit alii [28], fe non liberat obligatione. Quod fi hoc, vel mandante [29], vel ratum habente eo fecerit, non minus liberationem confequitur, quam fi eidem creditori folviffet. S. 3. Id. Maji, AA. & CC. CONSS.

De simulata liberatione.

13. Iidem AA. & CC. Philotimo.

SI obligatum hominem ex caufa mandati, non per ftipulationem facta novatione [30] poft acceptilationem liberafti, fed [31] tantum receptam ex [32] eadem caufa debitam quantitatem falfo [33] fcripfisti: figmento veritatis extingui non potuit obligatio. S. 6. Kal. Jun. AA. CONSS.

Collatio apochæ, & redditi chirographi.

14. Iidem AA. & CC. Cohortæ.

PEcuniæ [34] folutæ profeffio [35] collata inftrumento, majorem rei geftæ probationem continet, quam [36] fi chirographum acceptæ pecuniæ mutuæ fuiffet redditum [37]. S. 5. Id. Jul. AA. CONSS.

De chirographo reddito contra voluntatem creditoris.

15. Iidem AA. & CC. Quartino.

QUod debitori tuo chirographum [38] redditum [39] contra [40] voluntatem tuam adfeveras [41], nihil de jure tuo diminutum eft. Quibuscumque itaque argumentis jure proditis hanc obligationem tibi probanti, eum pro hujusmodi facto liberationem minime confecutum, Judex ad folutionem debiti jure compellet. S. 5. Kal. Sept. AA. CONSS.

Quid solvendum sit.

16. Iidem AA. & CC. Charidemo.

EUm, a quo mutuam fumfifti pecuniam, in folutum nolentem fuscipere nomen [42] debitoris tui compelli juris ratio non permittit. In AUTHENT. de fidejuffor. & mandator. §. quod autem, col. 1. tit. 4. Novell. 4. cap. 3.

HOc, *nisi debitor in pecunia vel alia re mobili solvere nequeat: tunc enim res immobilis quam debitor habet meliorem, solvi potest, facta per Judicem subtili ejus causæ æstimatione, ut rem prædictam, & debitori solvere, & creditori liceat petere, præstanda creditori cautela de evictione quæ debitori possibilis sit: quod est in omni actione. At si creditor paratus sit emptorem rei præstare, oportet debitorem cautela Judicis arbitrio creditori præbita, rem tunc distrahere, ut satisfiat creditori.*

Si alius pro debitore solverit. De rebus pro numerata pecunia in solutum datis.

17. Iidem AA. & CC. Caffio.

MAnifefti juris eft, tam alio [43] pro debitore folvente, quam rebus [44] pro numerata pecunia confentiente creditore datis, tolli paratam [45] obligationem. S. Kal. Dec. *Sirmii*, AA. CONSS.

De chirographis debitori redditis cum subscriptione procuratoris significantis nihil creditoribus deberi.

18. Iidem AA. & CC. Domitio.

INquifitio veritatis tolli non potuit, quod chirographa, quæ fecerat procurator tuus, recepta, tibique reftituta ab ipfius herede proponas, cum fubfcriptione procuratoris fignificante, *Quod* [46] *nihil creditoribus debeatur:* cum nihil prohibeat, & creditoribus fatisfactum [effe,] & non veftræ pecuniæ, fed ipfius, cui negotium gerendum mandaveras, procelliffe folutionem. S. Id. Febr. CC. CONSS.

Si servo solvatur.

19. Iidem AA. & CC. Diogeni.

SI actori [47] [fervo,] tam mutuis dandis pecuniis, quam debitis accipiendis præpofito [48], in hoc quod fufceperas, ejus dominæ per ipfum fatisfeceffi: inftrumentum inane [49] folutione celebrata nihil tibi nocere poteft. Aliter enim folventes fervo de actione dominæ liberare fe minime poffunt. S. 5. Id. Octobr. CC. CONSS.

1 Aut juffu. *l.* 49. *ff. h. t. l.* 22. §. 12. *ff. folut.* 2 Non peculiare etiam debitum volente creditore ejusdem servo folvi potest. 3 Solutione tutus quis esse potest, etiamsi debiti instrumentum non recipiat. vid. *l.* 5. *fuspr. depositi.* 4 Nemo cogitur invitus extraneo debitum solere. Extraneum voco, alium a debitore. 5 Ratio dubitandi. Invitus debitor liberatur. *l.* 17. ¶. *h. t. l.* 23. *ff. h. t. l.* 39. *ff. de negot. Inst. quib. mod. toll. obl. in* pr. ergo & creditori invito folvi potest. 6 Transactio fit de lite dubia. *l.* 1. *ff. de transact.* adde *l.* 21. ¶. *h. t.* 7 Confessio totius recepti per errorem facta, ad id, quod receptum non est, seu ad id quod non probatur redditum, non porrigitur. *l.* 13. ¶. *h. t. l.* 7. *fuspr. de except. l.* 24. *l.* 31. §. *de transf. l.* 67. §. 3. *ff. de cond. ind.* 8 Hæc adjectio *donationis hyperoches aut superflui*, ab his præterim qui non ita bona fide cum aliquo contrahunt, omitti non soleat. Donatio hyperoches, Gallis est *donation de plus valoir.* dixi ad *d.* §. 7. 9 Hanc legem interpretari potes ex *l.* 4. §. *de compensf.* 10 Vid. *d. l.* 4. *in fin.* Goth. vid. *Zanger. de except. part.* 3. *c.* 8. *num.* 13. Ant. 11 Loci utilitas debitori arbitraria actione potest eripi. *l.* 1. 2. 8. & 10. *ff. de eo quod certo loco.* §. 33. *vers. loco. Inst. de act.* 12 *Permittere*, quidam ita legunt apud Accursium. 13 *Deferri*, quidam ita legunt. 14 Aliius pura actione loci utilitatem nemo creditori auferre potest. §. 33. *vers. si quis tamen. Inst. de act. l.* 5. §. *de eo quod certo loco.* 15 De qua vid. *d.* §. 33. *vers. propter quam causam. vers. que utilitas.* 16 *l.* 39. *ff. h. t. l.* 19. *fuspr. de usur. l.* 56. §. 1. *ff. mandati.* 17 Nisi forte id quod non offertur, liquidum non fit, fed incertum. *arg. l.* 21. *ff. de reb. credit.* 18 Obligatio debiti foleuiter fieri intelligitur, quæ jure fit. Non fit nuda. *l.* 11. *fuspr. de usur.* quæ fit opportuno tempore & loco. *l. fuic. fi eo loco. d. l.* 39. quæ pure, quæ citra conditionem, quæ totius debiti. §. *hic. ibi, totius debitæ pecuniæ.* Quid li incerta debiti fit summa? fidejussores dari voluit qui de eo quod obscurius est, spondeant, Alex. *cons.* 24. *n.* 9. *argum. l.* 5. *l.* 34. *in fin. ff. de fideiuss.* Quid, verbalis oblatio sufficine? interpretes diffentiunt in *l. qui Romæ.* 122. *ff. de verb. oblig.* ubi vid. Cuj. 8. *ad Afric. ad l.* 39. *ff. de solutionib.* Nonnulli ajunt, alii negant, adeo ut realis in folle non sufficiat. *l.* 82. *ff. de cond. & demonst.* poteft tamen pecunia ex facculo exhiberi teftibus præfentibus, poftea obfignari. *l. ult. ff. de l. commissf.* ac deponi in publicum. *l.* 19. §. *de usur. l.* 10. *fuspr. de pign. act.* vid. Ferrarient. *in forma libelli compromiss.* 28. *in verbo, legitime obtulerit.* 17. 19 Adeo ut pofitas pecunia conftituti peteat. *l.* 39. *ff. h. t.* 20 *l.* 32. *ff. de usur.* 21 Hæc vox meo judicio fuspectfi. Hic enim agitur de effectu obfcationis, non folutionis, aut legendum *obtatio*, vel ita legendum eft: *fi eo loco quo debetur, soluta fieri fuerit celebrata.* 22 Solutio legitima facta defuncto, revocari non potest. adde *l.* 3. §. *de reb. alienis non alienand.* 23 Mancipia in folutum dari poffunt. vid. *l.* 27. ¶. *h. t.* adde *l.* 13. §. *de pign. & hyp.* 24 3. Harm. 5. §. 78. 25 Uxori quod debetur, marito folvi non potest ultra confenfum uxoris etiam minoris 25. annis. *l.* 39. *ff. de negot.* adde *l.* 8. *in fin. ff. de novation.* 26 Ea ætas τέλειος Græcis, Harmenopulo & autori Synopfeos, de quo mox dicemus. 27 Ratihabitione major inutilem folutionem confirmat, *ut hic.* Ratum habere hic quid eft? aut quo fenfu ratum habere ipfa mulier dicitur? Scholiaftes Græcus Synopfeos Basil. 7. *tit.* 6. *ex lib.* 26. *tit.* 3. *c.* 112. ratum haberi fcribit, quoties ipfa mulier accepit συγχωρήσῃ καὶ κατανεύσῃ ὡς κύριε καὶ ὑποκείμενε τῷ ἀνδρί &c. id eft, quoties ipfa mulier non tantum accepit, fed acceptum una cum marito confumpfit, ut domina, non ut marito fubjecta, ut alias confenfifle non intelligatur. Nam viro petenti non contradicere, creditorem non inquirere, pro confenfu non habetur, quum in viri petentis poteftate fit. 28 Pupa procuratori. *l.* 34. §. 4. *ff. h. t.* 29 Iufti *acceptilationem liberat.* 30 *Novatione, poft acceptilationem liberat.* Hal. qua lectione nihil facilius. 31 Differentia hæc eft apoche & acceptilationis, de qua vid. *l.* 19. §. 1. *ff. de accept.* 32 *l.* 6. §. *b. t. l.* 23. ¶. *b. t. l.* 6. §. *de compensf.* vid. *l. ult.* §. 3. *ff. de cond. indeb.* 33 Confeffio recepti per erroremfacta, veritatem non extinguit. Erronea liberatio, liberatio non eft. 34 Apocha practicis dicitur *quitantia.* 35 Profeffio recepti probat veram numeration. vid. *l.* 2. *infr. de apoch.* Roban. a Val. 1. *cons.* 17. *n.* 8. Profeffio interdum fit tribus teftibus præfentibus. *l. ult.* §. *fi cert.* 36 Au hoc inuuit, chirographi minorem autoritatem efte apoche debitori confcriptæ ac traditæ, quam chirographi redditi? 37 Chirographi redditio, minus probat quam confeffio recepti. Non plene liberat debitorem: imo liberat. *l.* 7. §. *de remiss. pignor.* liberat quoties conftat chirographum ab ipfo creditore redditum: fin minus, non plene liberat. *l.* 15. ¶. *b. t.* 38 Dixi ad *l.* 14. *fuspr. h. t.* 39 Redditio inftrumenti, facti eft. 40 Probare id tenetur is, qui ait, incumbit. 41 Quid fi debitor redditam fibi non a creditore, fed ab alio dixerit? Debitori probatio *l.* 17. *fuspr. h. t.* aut fi debitor alinde non poteft folvere. *Adhuc. prax.* 42 Solvere quivis debitoris loco poteft. *l.* 39. *ff. de negot. l.* 23. *l.* 102. *ff. de folut. Inst. quib. mod. tollitur obligat. in princ. & ibi Theophilus.* 43 Fundo *l.* 2. ¶. *b. t.* mancipiis. *l.* 10. ¶. *b. t.* nominibus. *l.* 16. *fuspr. h. t.* pecoribus. *l.* 9. *fuspr. de rescind.* vino. *l.* 10. *fuspr. si cert. petat.* jumentis. *l.* 8. *fuspr. fi cert.* aureis obryzatis. *l.* 2. *de vet. numism. lib.* 11. *tit.* 10. & ita, Res pro pecunia volenti folvi poteft. *l.* 10. *l.* 16. *fuspr. h. t. l.* 20. ¶. *h. t. l.* 9. §. *de reficind. l.* 20. §. 4. *ff. de cond. indeb.* adde *l.* 3. *infr. de vetur. numism. lib.* 11. *tit.* 10. & quæ dixi ad *l.* 3. *ff. de reb. cred.* 44 *Al. pariatam*, id eft, parem redditam. Tert. 5. *adversus Marcionem. Non rapinam existimavit pariari Deo (dixit Paulus ad Philipp.* 2. *illustr. loca* 946.) Tractum eft autem hoc a vectorum more, qui fuas expenfi & accepti tabulas habebant, in quarum una parte expenfa: altera vero accepta notabantur. Ita folutione pariabatur obligatio, pariari & paria facere dicebantur. *L.* 67. §. 3. *ff. de cond. ind.* 40. 9. §. *ff. de statulib.* 1. §. 9. 10. *in fin. ff. de jure immunit.* 1. §. 9. 1. *ff. de manum.* Senec. *ep. lib.* 11. *ep.* 17. Tert. 4. *adversf. Marcionem.* 45 Solutio legitima facta defuncto, revocari non potest. adde *l.* 3. §. *de reb. alienis non alienand.* 46 Ea ipsa *cognitio gerit*, non continuo fatetur creditoribus fuiffe debitum pecunia: neque ibi vel heredibus tollit jus agendi, in dubio quid dicendum? Lex jubet veritatem inquiri, *fuspr. hic.* Puto præfumptionem procuratori prodeffe. Hinc etiam colligunt, in generali sermone non contineri personam loquentis. *l.* 30. *in fin. ff. locati. l.* 29. *in fin. ff. de pign.* verum, duriter fatis. Nam hic procurator fubfcripfit, nihil deberi creditoribus ejus cujus gerebat negotia, non autem fubfcripfit, nihil fibi deberi. Procurator debitoris fubfcripta a creditoribus chirographa accepit: accepits fubfcripfit & ipfe; nihil creditoribus (a quibus nimirum ea chirographa acceperat) deberi, eam fubfcriptionem retulit ad illos creditores, quorum erant chirographa, non ad fefiptum. 47 *l.* 4. ¶. *h. t. l.* 49. *vers. tutori. ibi, vel servo actori. ff. h. t.* 48 Recipiendarum pecuniarum præpofito rede folvitur. 49 Solutione chirographum fit inane. adde *l.* 5. *in fin. fuspr. depositi. l. ult. fuspr. ad exhib. l.* 2. §. *de condict. ex lege.*

De operis servi in solutum concess's.

20. Iidem AA. & CC. Eucrati.

SI operas [1] certi servi pro pecunia sumpta sibi in debitum compensare placuit creditori: his secundum conventionis fidem præstitis, de mancipio restituendo pacti tenor servari debet. S. 5. Kalend. Novembr. *Hadrianopoli*, CC. CONSS.

De eo, qui scripsit se recepisse plus quam recepit.

21. Iidem AA. & CC. Rufo.

INtereſt multum, utrumne ſpe [2] futuræ numerationis ſuſcepiſſe te, quod inſtrumento continetur, ſcripſiſti, an accepta minore quantitate tantum quantum lectio probat, in ſcripura conferri placuit: Nam ſuperiore quidem caſu refidui petitio debiti manet integra: poſteriore vero conſenſu transactionis [3] finitis ſtare convenit. S. 3. Non. Decembr. CC. CONSS.

Si chirographum cancellatum sit, vel non.

22. Iidem AA. & CC. Grato.

INductum [4] (id eſt cancellatum [5]) necne ſit chirographum, veſtram [6] ſolutionem ſemel debiti cauſa factam ei qui exigendi poteſtatem habuit, probantium, nihil intereſt. S. 5. Id. Decembr. CC. CONSS.

De causa confessionis non secuta.

23. Iidem AA. & CC. Vacio.

SI literarum [7] Auxenonis contemplatione, quas ad Ariſtonem de numeranda tibi pecunia dederat, recepiſſe te ſcripſiſti debitum ab Ariſtone, mandato non impleto, cum petitio debiti maneat integra, nihil legitimam exactionem impedire poteſt. S. 15. Kal. Januar. *Nicomediæ*, CC. CONSS.

De fundo in solutum dato.

24. Iidem AA. & CC. Rufino.

CUm [8] pro pecunia quam [mutuo] acceperas, ſecundum placitum Euandro te fundum [9] dediſſe profiteaeris: ejus induſtriam [10], vel eventum meliorem tibi non ipſi prodeſſe, contrarium non poſtulaturus, ſi minoris diſtraxiſſer, non juſte petis. S. 7. Kal. Januar. *Nicomediæ*, CC. CONSS.

De probatione.

25. Iidem AA. & CC. Aureliano.

SOlutionem aſſeveranti [11] probationis onus incumbit: quo facto, chirographum condicere [12] poteſt [13]. S. 3. Kal. Jan. *Nicomediæ*, CC. CONSS.

TIT. XLIV.
DE ACCEPTILATIONIBUS [14].

Pupillus cum tutoris auctoritate potest per acceptilationem liberare: nec potest convenirl, nisi ex causa legitima. Salic.

1. Imp. ANTONINUS A. Apronio.

JAm tibi ſcripſi, poſſe apud Judicem quæri an ſolennibus [15] verbis tutoris [16] auctoritate interveniente, ſoror tua acceptilatione debitorem ſuum liberavit: quare ſi in repetenda pecunia quam exolvit, diverſa pars perſeveraverit: uteris defenſionibus competentibus. PP. 3. Id. Februar. DUOBUS & ASPRIS CONSS. 213.

Acceptilatio facta ex causa donationis, omnem viam agendi perimit. Bald.

2. Impp. DIOCLET. & MAXIMIANUS AA. & CC. Claro.

SI donationis [17] gratia novatione facta per acceptilationem præſtitiſti liberationem, omnis agendi via perempta eſt. S. 6. Kal. Jan. AA. & CC.

Interveniente Aquiliana stipulatione, & acceptilatione sequente, nisi creditor sit talis ætatis, cui restitutio indulgeatur, omnis agendi via præcluditur. Bald.

3. Iidem AA. & CC. Demetriæ.

PEr Aquilianam [18] ſtipulationem pacto ſubditam obligatione præcedente ſublata, & acceptilatione, quæ fuit inducta, peremptæ: ei qui ex nulla cauſa reſtitui poteſt [19], omnis agendi via præcluditur. S. 5. Kal. Dec. CC. CONSS.

TIT. XLV.
DE EVICTIONIBUS [20].

De hereditate vendita.

1. Impp. SEVERUS, & ANTONINUS AA. Munitio.

EMptor hereditatis rem a poſſeſſoribus ſumptu, ac periculo ſuo [21] perſequi debet. Evictio quoque non præſtatur in ſingulis [22] [rebus,] cum hereditatem jure veniſſe conſtet, niſi aliud nominatim inter contrahentes convenit. PP. 6. Kalend. Mart. SEVERO A. III. & VICTORINO CONSS. 201.

De donatione.

2. Iidem AA. Quartæ.

QUoniam avus tuus, cum [23] prædia tibi donaret, de evictione eorum cavit: potes adverſus coheredes tuos ex cauſa ſtipulationis conſiſtere ob evictionem prædiorum, pro portione ſcilicet hereditaria. † Nudo [24] autem pacto interveniente minime donatorem huic actione teneri certum eſt. PP. 2. Kal. Mart. ANTONINO A. II. & GETA II. CONSS. 206.

De re empta nondum evicta.

3. Iidem AA. Aureliano.

QUi rem emit, & poſt poſſidet, quamdiu [25] evicta non eſt, autorem ſuum propterea, quod aliena, vel obligata res dicatur, convenire non poteſt. PP. 8. Kal. Auguſt. FAUSTINO, & RUFINO CONSS. 211.

De datione in solutum.

4. Imp. ANTONINUS A. Georgio.

SI prædium [26] tibi pro ſoluto datum [eſt, quod] aliis creditoribus fuerat obligatum: cauſa [27] pignoris mutata non eſt. Igitur ſi hoc jure fuerit evictum, utilis [28] tibi actio contra debitorem competit. Nam hujusmodi contractus vicem [29] venditionis obtinet. PP. 11. Kalend. Aug. DUOBUS & ASPRIS CONSS. 213.

De re vendita, & nondum tradita.

5. Idem A. Petroniæ.

EX [his] prædiis, quæ mercata es, ſi aliqua a venditore obligata, & necdum [30] tibi tradita ſunt: ex empto actione conſequeris, ut [31] ea a creditore liberentur. Idem etiam fiet, ſi adverſus venditorem ex vendito [32] actione pretium [33] petentem, doli exceptionem oppoſueris. PP. 15. Kal. Octob. DUOBUS & ASPRIS CONSS. 213.

Si specialiter venditor evictionem non promiserit.

6. Imp. ALEXANDER A. Octavio.

NOn dubitatur, & [34] ſi ſpecialiter venditor evictionem non promiſerit, re evicta ex empto competere actionem. PP. 8. Idib. Mart. ALEXANDRO A. CONS. 223.

De fidejussore.

7. Idem A. Hilariano.

AUctore laudato [35], ſi evicta res eſt, fidejuſſorem (etiam [36] ſi ejus cauſam ignoraverit) conveniri evictionis nomine poſſe non ambigitur. PP. 3. Non. April. ALEXANDRO A. CONS. 223.

Quæ requiruntur, ut evictio præstetur.

8. Idem A. Clementino.

EMptor [37] fundi, niſi [38] auctori aut heredi [39] ejus denunciaverit: evicto [40] prædio, neque ex ſtipulatu, neque ex dupla, neque ex empto actionem contra venditorem vel fidejuſſorem ejus habet. Sed & ſi [1] judicio emptor non adfuit, aut [2] præſens per injuriam [3] judicis victus eſt abſente auctore, vel fidejuſſore: regreſſum adverſus eum non habet. PP. 8. Id. Dec. ALEXANDRO A. CONS. 223.

1 Opera pro pecunia ſolvi poteſt conſentienti creditori. vid. *l. 17. ſupr. h. t.*
2 Spe futuræ ſolutionis emiſſa totius debiti liberatio, non præjudicat parti non ſolutæ. vid. *l. 6. ſupr. h. t.* 3 Transactionis cauſa ſi creditor ſe totum recepiſſe ſcripſerit, nihil amplius petere poteſt, *ut hic, & d. l. 6. l. 24. l. 31. ſupr. de transact.* 4 Vid. *l. 1. ff. de his qua in teſt. delentur.* 5 Cancellatione inſtrumenti licet præſumptione debitor liberatur. *l. 52. ff. de probat.* non tamen ſemper exigitur cancellatio, vel inductio inſtrumenti. Poteſt enim quis ſolutione liberari, licet inſtrumentum neque ſit inductum neque cancellatum. 6 *Veſtrum*, Hal. *veſtra*, Cujac. 19. *obſ.* 37. ut lit, veſtra nihil intereſt. 7 Spe futuræ numerationis plerumque debitores liberamus. *l. 14. §. 2. ff. de non numerata pecunia.* Numeratione reipſa non ſecuta non valet liberatio. *l. 13. l. 21. §. 1. h. t.* 8 Si in optione (Græci ἐν ἐπιλογῇ) fundum pro pecunia dediſti, & deinde pluris eum vendidiſt, lucrum hoc ipſi cedit qui & damnum ſenſurus fuerat, ſi minoris vendidiſſet. *Sym. Baſil. 7. tit. 6. ex lib. 26. tit. 5. cap. 13.* 9 Fundus pro pecunia, & ſi aliud ſit genere, in ſolutum dari poteſt volenti. *l. 17. ſupr. h. t.* adde *Nov. 4. cap. 3.* 10 Si fundus in ſolutum datus induſtria accipientis melior factus eſt, non propterea debet reſtitui etiam minori. facit *l. 2. l. 8. ſupr. de reſcind.* 11 Probare debet ſolutum eſſe pecuniam, qui ſolutam fuiſſe afferit. *l. 1. ſupr. de probat. l. 2. l. 5. ff. de probat.* 12 De conditione chirographi dixi ad *l. 7. §. de non num. l. 9. ſupr. ad exhib. l. 2. ſupr. de condict. ex leg.* 13 Solutionem igitur recuſare ſeu negare poteſt debitor creditori, ſi non ab eo vel tantiſper dum ab eo non accipit apocham ſolutionis. *l. 9. ff. de novat.* ut per contrarium creditori apocham recuſare, niſi integrum debitum a debitore recipiat. *l. 19. ſupr. de fid. inſtrument.* 14 Dixi ad *L. 46. D.* 4. quid ſit acceptilatio, vid. *l. 1. ff. h. t.* 15 De quibus vid. §. 1. *Inſt. quib. mod. tollit. & Schol. 27. Eclog. 6.* τυπικοῖς ῥήμασι. *Theophil. §. ult. quib. mod. tollit.* 16 Pupillus tutoris auctoritate, accepto ferre poteſt. *l. 13. §. 10. ff. h. t.* ſine cauſa non poteſt. *l. 27. §. 2. ff. de numerariis.* 17 Donationis gratia accepto ferri poteſt, *ut hic*, interdum etiam ex cauſa. *l. 9. ff. de præſcript. verb. ſupr. tit. prox. l. 4. l. 15. l. 32. l. 40. ſupr. de tranſ. l. 27. ff. de don.* cujus formula ab Aquilio condita §. 2. *Inſt. quibus mod. tol. obligat.* 19 Acceptilatio ſtipulationi Aquilianæ adjecta, ipſo jure liberat, *ut hic, & l. 4. §. ff. de tranſact.*

20 Dixi ad *L. 21. D.* 2. 21 Emptor univerſitatis res ſingulas ſine periculo ac ſumptu perſequitur. 22 Evictio rerum ſingularum non præſtatur emptori univerſitatis, *hoc eſt*, rerum univerſarum. Hereditatis venditor, evictione rerum ſingularum non tenetur, niſi aliud ſit conventum: Rei ſingularis tenetur. *l. 66. ff. de contrah. empt.* 23 Donator evictionis ex nuda promiſſione non tenetur: ex ſtipulatione tenetur. adde *l. 18. in fin. ff. de donat.* Paul. *5. ſent. 11. §. 5.* 24 De nudo pacto vid. *l. 7. ff. de pactis.* 25 Ante evictionem non agitur de evictione. *l. 74. §. 2. ff. h. t. l. 1. pr. verſ. illaque. ff. de rer. perm.* niſi contractus initio rei evictio imminet. *l. 24. J. h. t.* Imo agitur. *l. 30. in fin. ff. de act. empt.* utique agitur, ſi modo venditor rem alienam ſciverit. 26 Vide *l. 17. §. de ſolut.* 27 Debitor pignus alienum in ſolutum dando, pignoris cauſam non mutat. 28 Utilis de evictione actio datur quaſi emptori, *ut hic.* directa vero emptori. 29 In ſolutum datio, quaſi emptio. *l. 44. ff. de ſolut. adde Novell. 4.* 30 Ante rem traditam ſolutumve pretium agi poteſt de evictione. 31 Liberatur eſt emptori tradenda. *l. 41. ff. de contrah. empt. l. 1. l. 52. §. 1. ff. de act. empt. l. 61. ſi de addict. l. 29. §. 3. ff. de leg. 3.* & tranſigenti, (poteſt alias ad primam actionem reverti. vide *l. 28. in fin. l. 33. ſupr. de transact.* Ludovicus *deciſ.* 101. *l. 30. §. 1. ff. de accipi. rei judic.*) ut & creditori. *l. 46. ff. de ſolut.* 32 Actio ex vendito venditori competit. *l. 13. §. 19. ff. de act. empt.* 33 Venditori pretium petenti opponitur exceptio dari non tradita. *l. 25. l. 41. in fin. ff. de action. empt.* 34 Evictionis venditor etiam contra conventionem, ex ipſa contractus natura tenetur. *L. 25. in fin. J. & l. 2. l. 19. ſ. h. t. ult. ſupr. de comm. rer. alien.* addе *l. 12. §. de contrah. empt. 19. Ecl. 11. ex tit. 15. c. 6.* 35 Laudare prica lingua, eſt denunciare, nominatim appellare. 6. *God. 6. de Lauda.* ne autoris, vide Marantum *in praxi parte 6. membre 4.* ut differat a nominatione auctoris dixi *l. 2. ſupr. ubi in rem actio.* 36 Evictus venditori fundus fidejuſſori evictionis tenetur: Reo principali facta denunciatio, nocet fidejuſſori etiam ignoranti. adde *l. 18. in fin. J. & l. 41. §. 2. ff. h. t.* 37 Evictio tribus cauſibus hic emptori a venditore non præſtatur. Primus cauſus eſt, ſi venditor evictionem non denunciavit: ſecundus, ſi emptor ipſe judicio non adfuit: tertius, ſi judicis injuria res ei eſt erepta: idem dicitur, ſi evincentem, nimia ſedulitate operam in dominum provocavit, vel ſibi accertiri. *l. ſi dictum. §. 6. §. ſimili modo. §. ff. h. t.* Si jus aliquod univerſum emit: puta hereditatem, & res quædam hereditaria ei fuerit evicta. *l. 1. ſupr. h. t.* Idem quoque, ſi totius rem *lex 74. in fin. ff. h. t.* expreſſi fines debentur conventionis lege: ſui fines agrorum antereriore ſeu antiquiore lege. Pleniorem pete hypotheſin hujus legis ex Harmenop. *3. tit. §. 8. 66.* 12 Finium vindicatio, a viedicatione dominii ſeparatur. *l. quæque pedum. §. 8. ſin. regund.* 13 Quem de evictione tenet actio, eundem agentem repellit exceptio. *l. 13. l. 14. J. & l. 17. ff. h. t.* excipe *l. ult. J. h. t.* 14 Conſentit venditioni, qui fidejubet, *ut l. 7. in fin. ſupr. quod cum eo.* 15 Valet conventio, ut lite durante mota pretium reſtituatur emptori, alias citra pactum non agitur ante evictionem. dixi ad *l. 3. ſupr. h. t.* 16 *l. 74. §. 1. J. h. t. l. 46. ff. de adquir. rer.* 17 Alias pignoris venditio facta juſſu judicis incompetentis, nulla. 18 Ennens a judice judicatum exequente, debitorem habet obligatum: ideoque debitor agens non auditur. 19 Vide *l. 9. ſupr. h. t.* 20 Ratio dubitandi ſumpta ex communi regula: Quem de evictione tenet actio &c. dixi ad *l. 11. ſupr. h. t.* 21 Filius non evincit rem a patre venditam. 22 Vid. *l. 9. ſupr. h. t.* 23 Dixi ad *d. l. 11.* 24 Vide *l. S. in fin. §. h. t.* adde *l. 50. l. 51. l. 6. h. t.* 19. *Eclog. 11. cap. 43.* 25 Id eſt, re legitime evicta. 26 Pignus amittit creditor, injuria judicis condemnatus. adde *l. 3. §. 1. ff. de pignoriib.* 27 *l. 2. ſupr. de parta pignor. l. 2. ſupr. de prætoir min.* Pignus, fiduciarium rei. Quid? quibus dominiis venditori competit cogitur, an neceſſe haber hiſdem ei offerre? teneri putant interpretes, ſi modo venditor petierit: aliud tamen conſentaneum poſſe conſtitui: vide plura apud Duenazium *reg. 243.*

SI cum quæſtio [33] tibi ſuper eo, quem comparaveras, moveretur, auctorem tuum certum feciſti [34], nec [35] citra Judicis diſceptationem eum, quem emeras, tradidiſti: Præſes provinciæ in damnis [36], quæ te toleraſſe meminiſti, medelam juris adhibebit. PP. 5. Idib. Novemb. ipſis IV. & III. AA. CONSS. 290.

De homine vendito.

18. Iidem AA. & CC. Eutychio.

SI ſtatus tibi ſuper homine venundato mota quæſtio eſt, ſolennibus [37] quæ juris admittit ratio, interpoſitis: ſi [38] ſecundum libertatem fuerit lata ſententia, poteris de evictione [ejus, quem comparaveras,] ſi neſciens ejus conditionem comparaſti, ſine aliqua dubitatione auctorem, vel ejus fidejuſſores, heredesve eorum convenire. Quod ſi fuiſſe ſervum ſententia declaraverit, intelligis ad venditorem te reverti non poſſe.

Si emptores præscriptione se tueri possint.

19. Iidem AA. & CC. Theodoro.

SI obligata prædia venundediſti, & longi temporis præſcriptione [39] ſolita emptores [40] ſe tueri poſſunt: evictionis periculum timere non potes. S. 2. Kal. Maji, AA. CONSS.

Res evicta agitur de evictione etiam contra venditoris heredem. Bald.

20. Iidem AA. & CC. Solidio & aliis.

SI parentes [41] veſtri mancipia venundederunt, & quæſtio dominii mota eſt, emptoribus adeſſe ac defendere cauſam non prohibemini. Quod ſi eis [42] hæc etiam evicta ſunt, inſtauratio litis ex perſona veſtra, ſi appellationem non interpoſuiſtis, contra jus deſideratur. Empti ſane judicio pro evictione ſi conventi coeperitis, nec [43] vobis negotium, ut defendatis denunciatum probetur: intelligitis, quatenus vosmetipſos tueri debeatis. S. 6. Kalend. Jul. AA. CONSS.

De re poſt longum tempus evicta.

21. Iidem AA. & CC. Theodoro.

EMpti [44] actio longi temporis præſcriptione non ſubmovetur [45], licet poſt multa ſpatia rem evictam emptori fuerit comprobatum. Si itaque is, quem te comparaſſe commemoras, nunc in libertatem proclamet, interpellare venditorem, ſive ſucceſſorem ejus debes, ut tibi aſſiſtant, cauſamque inſtruant. Quem ſi *liberum* [46] *eſſe*, vel *ſervum non eſſe*, fuerit pronunciatum: nec te conventione remiſiſſe periculum evictionis fuerit comprobatum, Præſes provinciæ, ſi res integra eſt, quanti tua [47] intereſt, reſtitui tibi providebit. S. 11. Kal. Aug. *Serdicæ*, AA. CONSS.

Stipulatio de indemnitate.

22. Iidem AA. & CC. Julio.

CUm tibi liberum venundatum fundum ab auctore proponas: ſi ex antecedente obligatione, quod debebatur, jure ſolviſti [48], ſtipulationem quam ſubjectam emptioni de indemnitate proponis, ipſius conceptio [49] commiſſam manifeſte declarat. S. 7. Kal. Septemb. *Viminacii*, AA. CONSS.

De præsentia, vel absentia heredum auctoris, quibus denunciatum est. Quid præstatur evictionem passo.

23. Iidem AA. & CC. Euſtochiæ.

CUm ſucceſſores [50] etiam venditoris pro evictione teneri poſſint, ſi velut obligata ſibi Reſpublica Theſſalonicenſium pignoris inſtituat jure perſequi, quæ comparaſti: auctoris heredibus quocumque gradu conſtitutis adiſſiere negotio denuncia. Quod ſive præſentibus his fundum quem emiſti, fuerit evictus, ſive abſentibus poſſea, quanti [51] tua intereſt rem evictam non eſſe, teneri, non quantum [52] pretii nomine dediſti, ſi aliud non placuit, publice notum eſt. S. 2. Kal. Jan. *Sirmii*, AA. CONSS.

Si in limine contractus imminet evictio.

24. Iidem AA. & CC. Eutychio.

SI poſt perfectam venditionem ante [53] pretium numeratum rei venundatæ mota fuerit quæſtio, vel mancipia vendita proclament in libertatem, cum in [54] ipſo limine contractus imminet evictio, emptorem, ſi [55] ſatis ei non offeratur, ad totius vel reſidui pretii ſolutionem non compelli, juris auctoritate monſtratur. Unde cum parte pretii numerata, domus quam emiſti, tibi velut pignoris jure obligatæ, ne ad emptionem accederes, denunciatum ab aliquo proponas, Judex tibi quæ ex emptione veniunt, præſtari providebit. S. 6. Kal. Februar. *Sirmii*, CC. CONSS.

1 Secundus cauſus. *l. 55. ff. h. t. l. 1. ſupr. de periculo & comm.* 2 Tertius cauſus. *l. 15. J. & l. 51. ff. h. t.* 3 Vide *l. 15. J. h. t.* κατὰ φιλίαν ἢ ἀγχίνοιαν ἢ χυνεφίαν, per errorem vel impudentiam, vel fordes. *Sym. Baſ. 19. tit. 11. c. 43.* 4 *l. 8. ſupr. h. t.* 5 Victo emptori debetur evictio. *verſ. ſin autem. J. h. t.* non vincenti, *ut hic, & l. 17. J. h. t.* 6 Addе *Sym. 9. tit. 11. cap. 41. & 3. Harm. 3. §. 89.* 7 Actio de evictione datur in ſucceſſorem. *l. 13. l. 14. l. 20. l. 21. l. 23. J. & l. 70. ff. h. t. l. ult. D. de except. rei vendit. l. 14. ſupr. de rei vind.* 8 In evictione petitur quanti noſtra intereſt. *l. 17. l. 21. in fin. l. 29. in fin. J. h. t.* quo etiam continetur pretium numeratum. 9 Id eſt, impenſas. *l. 40. §. 1. ff. de cond. & demonſtr.* 10 Addе *L. 45. ff. h. t.* 11 Aliud eſt fundum vendere ſpecialiter expreſſis finibus, *ut ſupr. h. t.* aliud ſuis finibus vendere. Priori caſu ſi quid evincitur, venditor obligatur: altero, non obligatur. facit *lex 74. in fin. ff. h. t.* expreſſi fines debentur conventionis lege: ſui fines agrorum antereriore ſeu antiquiore lege. Pleniorem pete hypotheſin hujus legis ex Harmenop. *3. tit. §. 8. 66.* 12 Finium vindicatio, a viedicatione dominii ſeparatur. *l. quæque pedum. §. 8. ſin. regund.* 13 Quem de evictione tenet actio, eundem agentem repellit exceptio. *l. 13. l. 14. J. & l. 17. ff. h. t.* excipe *l. ult. J. h. t.* 14 Conſentit venditioni, qui fidejubet, *ut l. 7. in fin. ſupr. quod cum eo.* 15 Valet conventio, ut lite durante mota pretium reſtituatur emptori, alias citra pactum non agitur ante evictionem. dixi ad *l. 3. ſupr. h. t.* 16 *l. 74. §. 1. J. h. t. l. 46. ff. de adquir. rer.* 17 Alias pignoris venditio facta juſſu judicis incompetentis, nulla. 18 Ennens a judice judicatum exequente, debitorem habet obligatum: ideoque debitor agens non auditur. 19 Vide *l. 9. ſupr. h. t.* 20 Ratio dubitandi ſumpta ex communi regula: Quem de evictione tenet actio &c. dixi ad *l. 11. ſupr. h. t.* 21 Filius non evincit rem a patre venditam. 22 Vid. *l. 9. ſupr. h. t.* 23 Dixi ad *d. l. 11.* 24 Vide *l. S. in fin. §. h. t.* adde *l. 50. l. 51. l. 6. h. t.* 19. *Eclog. 11. cap. 43.* 25 Id eſt, re legitime evicta. 26 Pignus amittit creditor, injuria judicis condemnatus. adde *l. 3. §. 1. ff. de pignoriib.* 27 *l. 2. ſupr. de parta pignor. l. 2. ſupr. de prætoir min.* Pignus, fiduciarium rei. Quid? quibus dominiis venditori competit cogitur, an neceſſe haber hiſdem ei offerre? teneri putant interpretes, ſi modo venditor petierit: aliud tamen conſentaneum poſſe conſtitui: vide plura apud Duenazium *reg. 243.*

ſupr. h. t. l. 45. §. 1. ff. de act. empt. 30 Perceptorum ſelicet. 31 Evincens, pretium reſtituere non tenetur. 32 Id eſt, venditricem, eadem ratione dicitur qua ab Ammiano *25.* Ambeſtrix: ab Africano adſeſtrix, poſſeſtrix, impulſatrix, curatrix, paſtrix, & in legibus noſtris. *l. 74. in fin. ff. ad SC. Trebell.* Petitrix, & Venditrix, *l. 8. ff. de l. commiſſ.* Teſtatrix, *l. 20. ff. de ſervitus vindictur.* 33 Debetur evictio emptori, non ultro, ſed ex ſententia rem reſtituenti. vide *l. 56. §. 1. ff. h. t.* 34 Id eſt, nominaſti. *l. 8. l. 9. J. h. t.* 35 Id eſt, non ultro. 36 Dixi ad *l. 9. ſupr. h. t.* 37 Jus antiquum forte aſſerendi intelligit, de quo *ſupr. de aſſertione tollenda.* 38 Emptor ſervi, ſi ſervus liber pronunciatus, agit de evictione, *ut hic.* ſi ſervus, non agit. *verſ. quod ſi. J. h. t.* Cur ita? emptori vitio, non vincenti, venditor evictionem præſtat. *l. 9. ſupr. l. 21. in fin. J. h. t.* 39 Vide *l. 21. J. h. t.* 40 Emptoris præſcriptio creditori eidemque venditori prodeſt. addе *l. 54. ff. h. t. l. 2. in fin. ſupr. de reb. alien. 19. Eclog. 11. ex tit. 15. cap. 19.* 41 Agitur de evictione in hereſem venditoris, dixi ad *l. 9. §. h. t.* 42 Semel quod evictum eſt defuncto, ab herede non poteſt retractari. vel ita: Venditor, ſi evicta ſit, neceſſe poteſt: ubi ea facta eſt, litem inſtaurare nequit, niſi appellavit. *Eod. d. l. c. 20. in princ.* 43 Denunciandа eſt etiam venditoris ſuccessoribus evictio. *l. 8. ſupr. h. t.* cujuscumque gradus ſint. *l. 13. §. h. t.* 44 Dux emptori actiones præcipue de evictione, una empti, *ut hic, & l. 25. ſupr. h. t.* altera ex ſtipulatione duplæ. 45 *Eod. d. loco c. 20. in fin.* Imo ſubmovetur. *l. 19. J. h. t.* non ſubmovetur in his quæ præſcribi non poſſunt, *ut hic, & l. ult. ſupr. de longi temporis præſcript. quæ pro libert.* 46 *l. 18. §. h. t.* 47 Dixi ad *l. 9. ſupr. h. t.* 48 Stipulatus de indemnitate, hypothecaria conventus, creditori ultro debitum offerre poteſt non exſpectata evictionis ſententia: quo facto, ex empto agitur ad indemnitatem promiſſam. 49 Vid. *l. 21. in fin. ſupr. de liberali cauſ.* 50 Dixi ad *l. 9. verſ. ſin autem. ſupr. h. t.* 51 *d. verſ. ſin autem.* 52 Id eſt, non id tantum quod. 53 *l. 18. in fin. ff. de periculo & commodo.* 54 In limine venditionis evictione imminente, pretii, vel reſidui nomine, emptor citra fidejuſſionem conventri non poteſt. 55 *l. ult. §. 1. ff. de reſcind. l. pen. in fin. ff. de furtis & comm.*